

๑.๔ กระทงลาย

ชื่อท้องถิ่น	เครือปัดแตก เครือปักแตก
ชื่ออื่นๆ	กระทงลาย, กระทงลาย, โขด (ภาคกลาง); นางแตก (นครราชสีมา); มะแตก, มะแตกเครือ, มักแตก (ภาคเหนือ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Celastrus paniculatus</i> Willd.
ชื่อพ้อง	-
ชื่อวงศ์	CELASTRACEAE
ชื่อสามัญ	Black oil plant / Intellect tree

รหัสพรรณไม้ ๑-๖๓๑๑๙๐๖-๑๓-๐๐๔ จำนวนที่พบ ๔ ต้น

สถานภาพ (IUCN) พบทั่วไป (Least Concern: LC)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

กระทงลาย เป็นไม้เถามีเนื้อไม้ แยกเพศต่างต้น ลำต้นและกิ่งเป็นริ้ว มีช่องอากาศ มีขนสั้นนุ่ม ใบขนาดเล็ก ร่วงเร็ว ใบเรียงเวียน รูปรี รูปไข่ หรือรูปไข่กลับ ยาว ๖-๑๕ เซนติเมตร ปลายแหลมหรือแหลมยาว บางครั้งมนหรือเว้าตื้น โคนรูปกลม มน หรือกลม ขอบจักฟันเลื่อยหรือจักมน ก้านใบยาว ๐.๕-๒ เซนติเมตร ดอก ช่อดอกแบบช่อแยกแขนงออกตามปลายกิ่ง ยาวได้ถึง ๒๐ เซนติเมตร ดอกจำนวนมาก ก้านดอกยาว ๑.๕-๓.๕ มิลลิเมตร กลีบเลี้ยง ๕ กลีบ รูปกลม ยาวประมาณ ๑ มิลลิเมตร ดอกสีเขียวยาว มี ๕ กลีบ เรียงซ้อนเหลื่อม รูปขอบขนานหรือแกมรูปไข่กลับ ยาว ๒.๕-๓ มิลลิเมตร จานฐานดอกรูปถ้วย เกสรเพศผู้ ๕ อัน ยาวประมาณ ๓ มิลลิเมตร ติดบนขอบจานฐานดอก เป็นหมันในดอกเพศเมีย รังไข่มี ๓ ช่อง แต่ละช่องมีออวุล ๒ เม็ด ลดรูปในดอกเพศผู้ ก้านเกสรเพศเมียเป็นแท่ง ยอดเกสรแยก ๓ พู ติดทน ผลแห้งแตก รูปรีเกือบกลม ยาว ๐.๕-๑ เซนติเมตร แตกเป็น ๓ ส่วน มี ๓-๖ เมล็ด รูปรี ยาว ๓.๕-๕ มิลลิเมตร เยื่อหุ้มสีส้มแดง การกระจายพันธุ์พบที่อินเดีย พม่า จีนตอนใต้ ภูมิภาคอินโดจีนและมาเลเซีย ออสเตรเลีย และหมู่เกาะแปซิฟิก ในไทยพบทุกภาค ขึ้นตามชายป่าเบญจพรรณ ป่าโปร่ง ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น และป่าดิบเขา ความสูงถึงประมาณ ๑,๓๐๐ เมตร

การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น

- อาหาร - ต้มอ่อน และใบ ลวกรับประทาน กับน้ำพริก

• สรรพคุณ

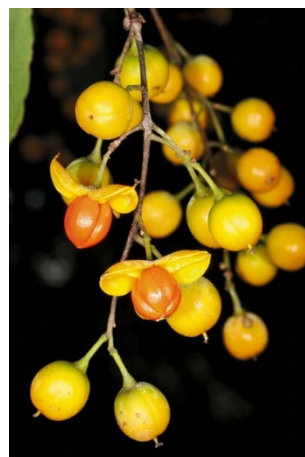
- ๑) ราก ต้มผสม สมุนไพรอื่น ยา มะโหฏมุกลีอด
- ๒) นำมาฝนผสม สมุนไพรอื่น เป็นยาออกสูก (ราก)
- ๓) นำมาฝนผสม สมุนไพรอื่นผสม เหล้า ยาแก้คอ (ราก)
- ๔) รักษาเงา เหือดจก (ราก)
- ๕) ราก ฝนผสม สมุนไพรอื่น รักษาฝีปะอา
- ๖) ราก แขน้ำและเป่า เป่าฟกต้ม
- ๗) เครือ รักษา เลือดลงทาง ทวารปาก

- การใช้ประโยชน์อื่นๆ - ใช้เป็นพืชพลังงานในชุมชนของชาวเขานพื้นที่สูงในภาคเหนือ โดยนำเมล็ดมาหีบน้ำมันตามวิธีชาวบ้าน และ นำมาทำน้ำมันตะเกียงให้แสงสว่างในครัวเรือน

ภาพที่ ๔ แสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ กระทงลาย

ใบ และ ผล

ผล และ เมล็ด(เยื่อหุ้มเมล็ดสีส้ม)

แหล่งอ้างอิง :

๑. กลุ่มงานพฤกษศาสตร์ป่าไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (๓๐ มีนาคม ๒๕๖๐). “สารานุกรมพืชในประเทศไทย, มะแตก”. <https://botany.dnp.go.th/detaildict.html?wordnamesci=CelastrusopaniculatusoWilld>.

๒. โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (ม.ป.ป.). “กระทงลาย”. https://www.rspg.or.th/plants_data/plantdat/celastra/cpanic_๒.htm

๓. คลังวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาความหลากหลายทางชีวภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (กรชนก แก่นคำ, ธันวาคม ๕๖๔). “ความหลากหลายทางพันธุกรรมและฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรียของกระทงลาย, ๔.๓ การรวบรวมข้อมูลการใช้ประโยชน์จากกระทงลาย หน้า ๖๙ ”. <http://๒๐๒.๒๘.๓๔.๑๒๔/dspace/bitstream/๑๒๓๔๕๖๗๘๙/๑๕๔๘/๑/๕๕๐๑๖๖๐๐๐๑.pdf>